HAN_UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

‘Huilend heb ik me aangemeld’

Een onderzoek naar studiekeuzeprocessen in het hoger onderwijs

Martijn Peters en Mariëlle Verhoef
met medewerking van Christel Vissers, Dick Grievink, Astrid van Dael en Gabriël van Boekel

---

INHOUD

1. Inleiding
2. Loopbaancompetenties en de matchingsgedachte
3. Methode: narratieve gespreksvoering
4. Naar de praktijk
5. Literatuur

---

1. INLEIDING

Studenten die studiegeluk ervaren, leren beter. In het project Studentenwelzijn van de HAN onderzoeken we welke mechanismen een rol spelen om studenten gezond, vitaal en gelukkig hun studie te laten doorlopen. Dat is extra urgent sinds de COVID-19-periode, waarin er weinig contact met anderen mogelijk was en veel studenten er – voor hun gevoel – alleen voor stonden.

Een goede studiekeuze is daarbij een belangrijk vertrekpunt. Toch stopt elk jaar een deel van de eerstejaars kort na de start met de opleiding. Wat gaat er in de aanloop naar zo’n keuze in studenten om, en hoe komen zij eigenlijk tot een keuze?

Doel. Het doel van dit onderzoek is inzicht te verwerven in het studiekeuzeproces en in de redenen van studenten om kort na de start van een opleiding te stoppen met die opleiding. Die inzichten willen we vertalen naar aanknopingspunten voor studiekeuzebegeleiding, voor studieloopbaanbegeleiders en voor beleidsmakers.

Aanpak. Medewerkers van de Academie Educatie hebben via de methode van narratieve gespreksvoering (storytelling) verhalen opgehaald van studenten die besloten te stoppen met hun studie. Die verhalen zijn aangevuld met een literatuurstudie naar de vraag hoe keuzes eigenlijk gemaakt worden.

2. LOOPBAANCOMPETENTIES EN DE MATCHINGSGEDACHTE

2.1 De loopbaancompetenties van Kuijpers en Meijers

Kuijpers en Meijers beschrijven vijf loopbaancompetenties die mensen helpen om bewust keuzes te maken over leren en werk:

Competentie	Kernvraag
Kwaliteitenreflectie	Wat kan ik, waar ben ik goed in?

Motievenreflectie	Wat wil ik, wat vind ik belangrijk?
Werkexploratie	Welk werk en welke opleiding passen daarbij?
Loopbaansturing	Hoe zet ik de stappen die daarvoor nodig zijn?
Netwerken	Wie kan mij daarbij helpen?

Volgens dit perspectief is een studiekeuze geen eenmalige beslissing, maar het resultaat van een proces waarin een jongere zich een beeld vormt van zichzelf en van de wereld van opleiding en werk. Hoe beter die competenties zijn ontwikkeld, hoe groter de kans op een keuze die bij iemand past.

2.2 De matchingsgedachte

In het hoger onderwijs krijgt de aansluiting tussen student en opleiding vorm via matching: aankomende studenten doen een studiekeuzecheck, waarin zij vragenlijsten invullen over hun oriëntatie en verwachtingen en een gesprek of bijeenkomst met de opleiding hebben. Achter de matchingsgedachte zit de veronderstelling dat een student die goed geïnformeerd is en zijn verwachtingen heeft getoetst, een betere keuze maakt. De vraag is in hoeverre dat beeld overeenkomt met hoe studenten in de praktijk kiezen.

2.3 De keuzeparadox

Meer keuzemogelijkheden maken kiezen niet per se gemakkelijker. Volgens de keuzeparadox (Schwartz) kan een groot aanbod juist leiden tot twijfel, uitstelgedrag en minder tevredenheid met de uiteindelijke keuze. Voor aankomende studenten, die kunnen kiezen uit een zeer breed aanbod van opleidingen, is dat een herkenbaar mechanisme.

3. METHODE: NARRATIEVE GESPREKSVOERING

Om te begrijpen hoe studenten hun keuze beleven, is gekozen voor narratieve gespreksvoering. In open gesprekken vertellen studenten die gestopt zijn met hun opleiding hun eigen verhaal: hoe zij tot hun studiekeuze kwamen, wie en wat daarbij een rol speelde, hoe de start van de opleiding verliep en hoe zij uiteindelijk besloten te stoppen. De onderzoeker stuurt zo min mogelijk en laat de student het verhaal in eigen woorden en eigen volgorde vertellen. De verhalen zijn vervolgens geanalyseerd en gelegd naast de inzichten uit de literatuurstudie.

4. NAAR DE PRAKTIJK

Op basis van het theoretisch kader formuleren we aanknopingspunten voor de begeleiding van studiekeuzeprocessen:

- **Zie studiekeuze als proces.** Begeleiding die alleen informeert, is niet genoeg: jongeren hebben ruimte en begeleiding nodig om te reflecteren op hun kwaliteiten en motieven.
- **Gebruik de verhalen van studenten.** Narratieve gespreksvoering is niet alleen een onderzoeksmethode, maar ook een bruikbaar instrument in de studieloopbaanbegeleiding.
- **Help kiezen in een groot aanbod.** Ondersteun aankomende studenten bij het afbakenen van hun keuzemogelijkheden, zodat het aanbod niet verlammend werkt.
- **Benut de eerste periode.** Wees als opleiding in de eerste weken alert op twijfel en ga daarover tijdig het gesprek aan.

5. LITERATUUR

- Kuijpers, M., Meijers, F. & Gundy, C. (2011). The relationship between learning environment and career competencies of students in vocational education. *Journal of Vocational Behavior, 78*(1), 21-30.
- Meijers, F., Kuijpers, M. & Gundy, C. (2013). The relationship between career competencies, career identity, motivation and quality of choice. *International Journal for Educational and Vocational Guidance, 13*(1), 47-66.
- Schwartz, B. (2004). *The paradox of choice: why more is less.* New York: Ecco.